

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Iustitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam
Ingolstadii, 1627

V. An & qua ratione cum infidelibus etiam in priuato conuictu, tum
cooperando aliquod opus infidelitatis, tum etiam disputando communicari
possit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

Contra vero quanta perfidia exempla de Sectarijs extant, præsertim Caluinistis, vel ipsis etiam de se mutuo quirantibus, videri potest apud citatos; vt & apud Robertum Swertium disert. sect. 12. & Maximilianum Sandæum, de emolumentis Dorthrechtanæ Synodi confid. 4. memb. 2. præter ea quæ hoc ipso tempore, proxime elapsis annis, & oculis nostris ipsi spectauimus, & non absque graui molestia & incommodo experti sumus: de quibus fusius egi in Amuleto Castrensi cap. 5. & 6.

DVBIVM V.

An, & qua ratione cum Infidelibus tum in quotidiano conuictu, tum cooperando ad aliquod opus infidelitatis; tum etiam disputando possit communicari.

S. Thomas 2. 2. q. 10. a. 7. & 9.

Egimus hætenus de tolerandis infidelibus; nunc qua ratione cum illis communicari, tum in quotidiano conuictu, etiam participando in aliquo opere infidelitatis; tum etiam sermonis ac disputationis officio possit, breuiter declarandum est. Et quod ad primum atinet, S. Thomas hic cit. quæst. 10. a. 9. absolute quærit, vtrum cum infidelibus possit communicari, nempe communicatione politica, in conuictu, cohabitatione, mensa. Et respondet tribus conclusionibus, quæ nonnulla declaratione indigent.

Conclusio I. Communicare cum hæreticis & apostatis, qui à fide defecerunt, ecclesiastico iure, in pœnam ipsorum, prohibitum est. Probat, quia vtrique per Ecclesiam excommunicati sunt, quom quibus illicitum est communicare.

Cæterum hæc conclusio procedit quidem antiquo iure: at vero post bullam Martini V. editam in Concilio Constantensi, quæ incipit *Ad euicanda*, communicare cum excommunicatis, adeoque etiam hæreticis, siue apostatis, communicatione politica, per se non est illicitum, nisi in duobus casibus, si quis videlicet nominatim sit excommunicatus & denunciatus; aut notorius percussor Clerici; vt nunc post Antoninum, Caietanum, Victoria, Sotum, ex communi docent Henriquez lib. 13. cap. 5. num. 1. Suarez 3. part. tom. 5. disput. 9. sect. 2. & Toletus lib. 1. Summæ cap. 9. licet eam bullam aliter legant Nauarrus Manuali cap. 27. num. 35. & Couarruias in capit. *Alma Mater* 1. part. §. 2. num. 2. ita nimirum, vt extendatur interdictum communicandi, tam ad quosuis notorios, quam ad nominatim excommunicatos & denunciatos: vbi tamen ipsemet Nauarrus monet, casum notorij non esse vsu receptum, nisi quoad percussorem Clerici. Et quamuis alibi esset illicita communicatio cum quibusuis notorijs hæreticis, tamen in Germania, & similibus locis, illicita non esset ob multitudinem hæreticorum, &

communicationis necessitatem, vt cum Nauarro ibidem, & lib. 1. Consilio 1. q. 24. notauit Gregorius de Valentia hic q. 10. punct. 5.

Conclusio II. Communicare cum infidelibus qui nullo modo fidem Christianam receperunt, quales sunt Pagani, & Iudæi, nec ipsum ius diuinum aut naturale, nec aliqua lex Ecclesiastica, in pœnam quidem eiusmodi infidelium prohibet; imo nec vlla ratione in pœnam eorundem, secluso speciali delicto, prohibere potest. Ita habet etiam communis Doctorum sententia. Prima pars patet ex Apostolo 1. Cor. 10. v. 27. *Si quis vocat vos infidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes, propter conscientiam*; num scilicet idolis sacrificatum sit, an non sit. Posterior pars probatur ex eo; quia Ecclesia non potest animaduertere in eos, qui plane sunt extra Ecclesiam, nec pœna spirituali, nec etiam temporalis, ob solam infidelitatem, ex dictis dub. 4. & 5. iuxta illud 1. Cor. 5. v. 12. *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt, iudicare?*

Conclusio III. In certis tamē quibusdā casib⁹, merito ab Ecclesia prohibetur communicatio cum infidelibus; tum in pœnā, ob peculiaria quædam delicta infidelium; tum ob fidei contumeliam vitandam; tum maxime ob cautelam; qua ratione inprimis prohibendi sunt simplices & infirmi in fide à communionem quorumuis infidelium; præcipue ne magnam cum eis familiaritatem habeant, aut absque necessitate cum illis communicent. Probat, quia Ecclesia habet ius tum defendendi honorem fidei, suorumque fidelium salutem; tum in casu delicti, etiam puniendi infideles, non quidem pœna spirituali Excommunicationis, sed temporalis: siue alioqui tales infideles temporaliter subiecti sint Ecclesiæ, siue non sint, vt patet ex dictis citat. dub. 4. & 5.

Vbi notandum ex Capit. *Nullus*, & Capit. *Omnnes*, causa 28. quæst. 1. communiter à Doctoribus colligi decem casus, quibus Christiani cum Iudæis, partim ob fidei contumeliam vitandam, partim etiam ob cautelam, communicare prohibentur, siue illi alioqui tēporaliter Ecclesiæ subiecti sint, siue non sint; quos etiam recenset Azor tom. 1. lib. 8. cap. 22. nimirum 1. Habitare simul cum Iudæis. 2. Ad eorum conuiuia accedere, vel eos ad nostra inuitare; & sic vna cum eis cibum capere. 3. Simul cum eis in balneo lauare. 4. Eos infirmitatis causa curandæ aduocare. 5. Ab eis medicinas recipere, nisi forte pretio emptas. 6. In eorum domibus nutricem agere. 7. Eis famulatum præstare. 8. Seruitutis vinculo ab eis mancipari. 9. Eisdem publicis officijs inter Christianos præficere. 10. Vesce eorum azymis. Quæ omnia putat Azor mortalia esse, nisi forte materia leuitas, aut ignorantia, adde vel consuetudo excuset: imo Arragonius hic articulo 9. dicit, cessantibus in particulari casu causis prohibitionis, maxima ex parte excusari à peccato talem communicationem. In plerisque etiam casibus, adiecit excommunicatio lata aut ferendæ sententiæ, vt videre est apud Syluestrum V. *Iudæi* §. 2. & 3.

Caietanum in Summa V. *Iudæorum communicatio*, & Arragonium loc. citat. : Addit Azor loc. citat. prohibitum etiam esse Christianis, accedere ad Iudæorum nuptias, dies festos, synagogas, & cum eis ludere, vel choreas ducere: in quibus tamen recepta consuetudinis, & sensus communis fidelium habenda videtur ratio.

138 Notandum secundo, in Concilio Toletano IV. V. & X. Matifconensi I. Aurelianensi III. item Agathensi, & Veneto, causa 8. quæstion. 1. statui quidem leges de eiusmodi periculosa conuersatione vitanda cum infidelibus, ac in specie, ne filius, aut seruus ad fidem conuersus maneat sub cura & dominio infidelium. Item ne cum infidelibus, præsertim hæreticis & Iudæis, matrimonia contrahantur; qua de causa etiam prohibetur lectio seu recitatio librorum hæreticorum sub poena excommunicationis in bulla Cœnæ; cæterum communem & vniuersalem aliquam legem Ecclesiasticam, qua simplicioribus speciatim prohibeatur omnis comunicatio cum infidelibus ijs, qui à fide defecerunt, non inueniri. Quocirca standum est hac in re iure naturali ac diuino vniuersim decernente, vnicuique peccatorum occasiones & pericula propinqua esse vitanda, iuxta illud Matthæi 18. vers. 8. *si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscide eum. &c. & si oculus tuus scandalizat te, erue eum. &c.*

139 Notandum tertio, ob reuerentiam Religionis, & diuini cultus, à publicis Ecclesiæ precibus & officijs communi iure, & antiquo Ecclesiæ vsu excludi infideles; tum quod sancta sancte tractanda; tum quod eiusmodi preces ad communicationem mutuam inter fideles destinentur: attamen hac in re pro locorum & temporum diuersitate, recepta & tolerata consuetudinis habendam esse rationem. Quomodo autem à Sacrorum, & Sacramentorum communione, speciatim arceantur excommunicati, suo loco de Sacramentis dicendum erit.

140 Quæritur secundo, an, & quo modo infidelibus quibusuis in ipso opere infidelitatis communicare sit illicitum. Respondetur sequentibus assertionibus. I. Per se ac intrinsece malum est, directe cooperari ad peccatum infidelitatis, aut aliquid facere ea intentione, vt peccatum infidelitatis perpetretur. Patet. Quia facere, aut velle, seu intendere malum nunquam licet.

141 ASSERTIO II. Dare, aut vendere infidelibus instrumenta infidelitatis, aut alias res per se destinatas ad superstitionem, quæ scilicet iuxta mores hominum, nullum alium vsum habent, quam vt sint instrumenta infidelitatis, per se loquendo cum mali speciem habeat, illicitum est. Colligitur ex S. Thoma infra quæst. 169. art. 2. ad 4. & est communis ac recepta doctrina. Ratio est; quia eiusmodi rem infidelibus præbens, aut præstans, per se loquendo, vbi alia causa non apparet, censetur id facere ad prauum vsum infidelitatis, quem scilicet res illa ex se, & iuxta mores hominum, ac præsentis rerum circumstantias habet. Talia autem sunt idola, vestes idolo-

latricæ, Synagoga Iudaicæ; quas proinde per se loquendo edificare non licet, vt recte Maior in 4. distinct. 15. quæst. 15. Caietanus, & Arragonius q. 10. art. 4. Bannes art. 11. & Azor tom. 1. lib. 8. cap. 23. q. 14.

142 ASSERTIO III. Res illas, quæ iuxta mores hominum consuetos, primum bonum & licitum vsum habent, quales sunt, animalia, fructus, flores, &c. infidelibus dare, aut vendere, per se loquendo, non est illicitum. Patet: quia ex se nec mala sunt, nec ad malum finem ordinata; neque tenetur per se loquendo venditor in ijs rebus vendendis sollicitus esse, ne emptor ijs abutatur.

143 ASSERTIO IV. Per accidens tamen fieri potest, vt & res primi generis infidelibus vendere, dare, seu quouis modo præstare liceat; & has non liceat. Ita Syluester V. *Infidelitas* quæst. 4. & Gregorius de Valentia hic quæstione 10. punct. 5. Probatur & declaratur. Si enim Christianus sciat, Iudæum v.g. aut alium infidelem ad suas superstitiones, quantumuis inter Christianos toleratas, impie abusurum esse agno, alioque animali, quodæque commodè possit alicui alteri ad honestos vius vendere, adeoque sine vilo suo incommodo infideli negare, eaque ratione impedire peccatum infidelis, is sane peccabit, si infideli vendat; quia saltem ex charitate, quantum in se est, impedire tenetur lapsum alterius, & offensam Dei.

144 E contrario si Christianus magna egestate prematur, quam aliunde subleuare facile non possit, is vendens infideli idolum, aut Iudæo in Synagoga edificanda operam locans, à peccato immunis erit, non minus quam ab vsuario in necessitate mutuum petens, aut capitiuus Christianus, in classe Turcarum remigans; si modo & mala intentio absit, & quacunque demum ratione constet, eum hoc non facere, ea intentione, vt eiusmodi superstitioni faueat, aut eam quouis modo profiteatur. Ratio est. Talis enim intrinsece non cooperatur ad malum; & nec directe, vt suppono, nec indirecte intendit malum; cum etsi possit quidem alterius peccatum vitare, non tamen teneatur, tanto suo incommodo: ac præterea quoque speciem mali, quam habet talis actio, titulo perspectæ necessitatis, alteriusue rationabilis causæ, satis expurgat. Ergo non est, vnde talis actio reprehendatur, saltem secluso scandalo, aut fidei contumelia, extrinsecus adueniente. Scio, nonnullos recentiores de hac re aliter sentire; sed nullum hæcenus pro opposita sententia firmiter intellexi fundamentum.

145 ASSERTIO V. Cum ad vtriusque generis res; infidelibus abusuris subministrandas, requiritur aliqua rationabilis causa; maior tamen & grauior causa requiritur, vt res prioris generis, illis licite exhibeantur. Videtur ex mente omnium; & vt colligitur ex dictis. Quia res primi generis illis præstare, per se habet speciem mali, aliquo proinde grauiori titulo expurgandam; secundum non item. Vnde non ob

quam

quamvis causam, qua licet agnum Iudæis vendere, non curando eorum superstitionem, licet etiam eis synagogam ædificare, aut idolum Paganum vendere. Imo addo, maiorem etiam hic requiri necessitatem, quam in mutuo ab usurario petendo requiratur; cum nec hic talis mali species reperitur.

147 Atque hac ratione conciliari posse videntur pugnantibus in speciem Doctorum quorundam sententiæ; quorum quidam simpliciter aiunt, res prioris generis vendi infidelibus non posse, posterioris posse, ut Sanctus Thomas, Maior, Caietanus, Bannes, & Arragonius locis cit. qui loquuti videntur, iuxta sensum primæ & secundæ assertionis: alij ob causam rationabilem utraque posse; sine tali causa neutros, ut Sylvester & Valentia locis cit. qui loquuti sunt ad sensum 3. & 4. assertionis. Plura inferius de scandalo, & Azor tom. 1. lib. 8. à cap. 2. o.

148 Quæritur tertio, an & qua ratione cum infidelibus publice aut priuatim disputare liceat. Respondetur ex mente Sancti Thomæ citat. quæstione 10. articulo 7. ad modum sequentem.

149 ASSERTIO I. Disputare de fide, animo res fidei in dubium reuocandi, aut oppugnandi, ut hæretici faciunt, est peccatum mortale. Ita cum S. Thomæ loc. cit. sentiunt omnes. Patet. Quia dubitare de fide nunquam licet. Quare legibus etiam Imperatorij hæretici à disputationibus de fide arcantur, ut videre est in rescripto Martiani, lege *Nemo*. Cod. de Summa Trinitate & fide Catholica. Et mortaliter peccat, quisquis animo dubitabundo & nutante accedit ad disputandum de fide, paratus videlicet deserere fidem, si hoc ratio occurrens suadere videatur. Ei tamen, cui necdum fides est sufficienter proposita, omnino licet etiam hoc modo & medio ad explorandam veritatem uti, ut recte notarunt Caietanus cit. a. 7. & Valentia pund. 4.

150 ASSERTIO II. Publice vel priuatim disputare de fide, siue ad conuincendos errores, siue etiam ad exercitium doctrinæ & ingenij, per se non est illicitum, sed laudabile. Consentiant itidem omnes. Ratio est; quia oppugnare hæresin, & propugnare fidem; vel etiam seipsum exercere ad hoc vtiliter præstandum, utique per se laudabile est: quod etiam probant exempla Christi, & Sanctorum, ut videbimus.

151 ASSERTIO III. Nunquam tamen cum hæreticis disputandum est, nisi aliqua inde utilitas consequutura speretur; ut nimirum vel ipsi, cum quibus disputatur, vel alij, qui disputationem audiunt, conuertantur ad fidem, vel certe in fide confirmentur: ita ut proinde minimum venialiter peccet, qui absq; omni spe piæ utilitatis cum hæreticis de fide contendit. Est itidem communis Doctorum. Ratio est. Nam præterquam quod facile huiusmodi disputationum genere, & offendi possunt audientes, & noceri solet ipsis hæreticis, qui sæpe hac ratione pertinaciores, minusq; excusabiles à peccato redduntur, notum est illud Matthæi 12. v. 36. *Quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo,*

in die iudicij. Qua de causâ etiam Tertullianus cum hæreticis de scripturis, seu ex scripturis, de singulis articulis sigillatim disputare communiter illicitum, vel importunum censet, lib. de præscript. c. 15. 16. & 19. admonens, eos potius corripiendos, seu ut idem loquitur contra Marcionem cap. 1. *sine doctrinarum retractu*, ex communibus præscriptionibus seu argumentis fidei, superius quæstione 3. dub. 4. recensitis conuincendos esse.

152 Quod etiam Scriptura indicat 2. Timoth. 2. v. 14. *Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subuersionem audientium.* Et v. 16. *Profana autem & vaniloquia deuota: multum enim proficiunt ad impietatem: & sermo eorum, ut cancer serpit.* Et v. 23. *Stultas autem, & sine disciplina quæstiones deuota: sciens quia generant lites. Seruum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati.* Et ad Tit. 3. v. 9. *Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis deuota: sunt enim inutiles, & vana.* Et mox ibidem v. 10. *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem (non disputationem) deuota: sciens quia subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus. Vbi Tertullianus cit. c. 16. præscript. Adeo, inquit, interdixit disputationem; correptionem designans causam hæretici conueniendi; & hoc unam: scilicet quia non est Christianus.*

153 Et in eundem locum, etiam Ambrosius prudenter monet, hæreticos non temere & frequenter corripiendos esse, ne exercitatiores fiant in malo. *Cogere enim illos videtur, inquit, qui sæpe corripit ut sollicitiores fiant ad perditionem multorum; ideo dimittendi, ut negligentiores effecti, soli forte pereant.*

Eodem sensu Constantinus in epistola quadam apud Eusebium de vita Constantini lib. 2. & apud Nicephorum lib. 8. cap. 13. itemque auctor operis imperfecti homil. 24. & Concilium Tolætanum IV. c. 14. alijque Sancti, disputationem cum hæreticis communiter dissuadent; nimirum propter ipsos præcise hæreticos, & in eorum gratiam instituendam, utpote quibus vix sperari potest profutura, ob eorundem pertinaciam. Idem etiam monet Chrysostomus in eundem locum ad Titum 3. addens tamen eos, de quibus spes sit profectus, continuo erudiendos, iuxta illud Apostoli, cit. 2. Timoth. 2. *Cum modestia corripientem. &c. ne quando Deus det illis penitentiam.*

154 ASSERTIO IV. Nonnunquam tamen etiam necessarium est contra hæreticos, & cum hæreticis publice priuatimue de fide disputare; idque non solum ex communibus principijs seu argumentis, sed etiam sigillatim de singulis fidei articulis; si nimirum fideles ad perfidiam sollicitentur, nec eorum scandalum depelli facile possit, nisi susceptâ eiusmodi disputatione; & demum quando-cunque aut honor Dei, aut proximorum utilitas, re prudenter expensa, eiusmodi disputationem exigere videtur. Probatur ex scriptura. Huc enim spectat illud ad Tit. 1. v. 8. *Oportet Episcopum*

sine crimine esse &c. amplectentem eum, qui secundum doctrinam est fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere. Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, & seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui. Et i. Petri 3. vers. 15. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea, quæ in vobis est spe: sed cum modestia & timore, &c.

155 Idem exemplo docent Christus Ioannis 5. 6. 7. 8. 10. Stephanus Actor. 6. & 7. Paulus Actor. 9. & omnia prope antiquiora Concilia, item Athanasius disputans cum Arrianis, Augustinus cum Manichæis, Donatistis, Arrianis, Pelagianis, &c. qui etiam epist. 48. ut refertur causa 23. quæst. 6. eleganter pronuntiat; cum hæreticis verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum. Sed & ipse etiam Tertullianus loc. citat. contra Marcionem ait: interdum ne compendium præscriptionis aduocatum dissidentia deputetur, admittendam etiam esse congregationem; videlicet etiam cum retrahatur doctrinarum; quod alias improbat, ut vidimus. Neque vero spes fructus sublata est, ubi res prudenter cum Dei auxilio agitur, ut dictum supra. quæst. 5. dub. 3. & maxime patet exemplo Augustini.

156 ASSERTIO V. Ex parte tamen circumstantiarum, puta tam ipsius disputantis, quam audientium; sicut etiam ex parte modi, magna cautela & discretione opus est, ut talis disputatio licite & fructuose suscipiatur & peragatur. Ita S. Thomas loc. citat. ex communi. Probatur & declaratur assertio. Nam quod ad personam disputantis attinet, capit. *Quicumque. §. Inhibemus quoz.*, de hæreticis in 6. Laicus sub excommunicatione ferenda, non lata sententia, de fide prohibetur disputare; nempe formaliter, non materialiter, iuxta Caietanum hic a. 7. Quam tamen legem Gregorius de Valentia cit. punct. 4. non immerito existimat per contrariam consuetudinem, præsertim in Germania, aliisque similibus locis, esse abrogatam. Certe si vir doctus in casu necessitatis, aut magnæ utilitatis hoc faciat, ab omnibus iudicatur à transgressione legis immunis, post Caietanum ibidem.

157 Ex eodem capite communiter etiam peccat, si quis indoctus cum hæreticis disputet: exponit enim causam fidei periculo; vnde etiam facile ex hac parte mortaliter peccare poterit, si disputatio grauis sit. Ex peculiari tamen instinctu Dei, legimus quandoque, viros Sanctos potius, quam doctos, non tam humanæ Sapientiæ verbis, quam virtute spiritus, magno fructu cum hæreticis dimicasse. De qua re Athanasius & Hieronymus in vita Antonij, item Sozomenus lib. 1. hist. cap. 17. Socrates lib. 1. cap. 5. Ruffinus l. 1. c. 3. & Nicephorus lib. 8. cap. 15.

158 Ex parte vero Auditorum peccatur, si, coram simplicibus & indoctis disputetur, saltem formaliter ac serio: imo etiam in materiali disputatione opus est ex hac parte prudentia, ut recte monet Caietanus a. 7. Cum enim simplicium fides eo sit firmior, quo ipsi minus audierunt aliquid diuersum ab eo, quod credunt; ac præterea

faciliter sæpe argumenta veritati contraria, quam eorum solutiones percipiant, ut notauit sanctus Thomas ibidem; non caret periculo talis disputationis: nisi quis forte, ut inquit Caietanus, adeo excellens Doctor sit, ut possit omnia commodissime soluere & explicare, etiam simplicibus. Sed & hoc valde rarum, & nihilominus simplicibus orthodoxis fere vtilius est, nihil unquam in contrarium audiuisse. Idem monet Arragonius hic a. 7. ubi proprio experimento doctus, notabilem refert historiam; ut & aliam Castro lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 19. Excipiuntur tamen simplices illi, qui ab hæreticis ad defectionem sollicitantur, coram his enim, quandoque etiam necessarium est, de fide disputare, ut superius dictum.

159 Ex parte modi disputandi peccatur, si modestiæ limites excedantur; & non tam argumentis, quam verbis & conuitijs agatur, ut docet ibidem sanctus Thomas, iuxta citatum illud Apostoli 2. Timoth. 2. *Noli verbis contendere.* Ea tamen moderatio, ut notauit idem S. Thomas quæst. 38. artic. 1. non excludit debitum acrimosum modum.

160 Sed & in primis opus est, ut in publicis disputationibus pertinaces hæretici ad syllogisticam & dialecticam formam adstringantur; ne aliqui præter rem propositam, more suo, enangandi & declamandi ansam habeant. De quare multa occasione vltimæ disputationis Ratisponensis Anni 1601. in lucem edita; eoque demum adacti sunt Sectarij, ut Georgius ille Müllerus, Augusta quondam, ob concitatum populi seditionem, expulsus Prædicans, postea vero Professor Wittenbergensis, in publica disputatione de methodo demonstrationis Theologicae typis impressa, sub finem his ipsis verbis scripserit; *neg. necessarium; neg. consilium esse, cum leuitis syllogistica tantum forma disputare.*

161 Præterea cum incredibilis sit hæreticorum in disputando tergiuersatio, asyllogistica, impudentia, opus est insigni patientia, simul & constantia ei, qui cum ipsis disputare velit; nam alioqui, ut loquitur Tertullianus de præscripto facile simul & cerebri, & stomachi everso incantur.

Huc spectat denique, ut non tam cupiditate victoriæ, quam amore veritatis disputetur; nec in proprio ingenio, sed in auxilio diuino, & ipsius causæ bonitate fiducia ponatur; in memoriam reuocando illud, quia nemo corrigere potest, quem Deus despexerit.

162 Ex quibus etiam facile monita quædam deduci possunt, obseruanda ab ijs, qui in priuatis congressibus, conuersioni eorum, qui ab hæreticis seducti sunt, vtiliter operam nauare velint, de quibus prolixè agit Posselinus libro 7. Biblioth. cap. 3. Breuiter sunt hæc I. Magna charitate, comitate, lenitate, & humanitate erga illos vtendum, depositis cogitationibus & signis, quæ illos contemptu dignos suadeant. Ita Petrus Faber, qui vnus fuit ex decem primis nostræ Societatis Patribus, in Epistola ad Iacobum Lainez, quæ extat apud Posselinum

loc. cit. idemque est monitum Apostoli 2. Tim. 2. v. 23. *Seruum Domini mansuetum esse debere ad omnes, docibilem, patientem, &c.*

163 II. Admonendi & excitandi sunt errantes, ad ferias & constantes preces ad DEVM fundendas pro obtinenda cordis illuminatione; cum fides sit peculiare donum Dei; totumque hoc salutis negotium non sit neque currentis, neque volens; propria scilicet industria; sed miserentis DEI, Rom. 9. vers. 16. qui proinde ab ipso etiam instructore diligenter inuocandus est; quando neque qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat DEVS. 1. Cor. 3. v. 8.

164 III. Purgandus prius tam affectus errantiū, per vitæ emendationem, & veram & internam pœnitentiam, à vitijs & peccatis, quæ cognitioni veritatis plurimum obsunt; quam intellectus ab erroribus. Colligitur hoc monitum ex illo Christi Ioannis 7. vers. 17. *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscat de doctrina, utrum ex DEO sit, an ego à me ipso loquar.* Et Ioannis 5. vers. 44. *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis; & gloriam quam à solo DEO est, non queritis?* Nec ob aliam causam iuuenis ille Christum vocantem sequi neglexit, nisi quia habens multas possessiones, eis immoderato af-

fectu adhærebat. Matthæi 19. v. 22. Neque debitam fidei professionem neglexerunt alij, nisi quia dilexerunt gloriam hominum magis, quam gloriam DEI, Ioannis 12. vers. 43. Idem monet Petrus Faber ibidem. Nec dubito, dimidiam prope hominum partem, qui partes Sectariorum sequuntur, non tam iudicio, quam affectu duci; eo quod certis quibusdā vitijs adhærent, quæ sibi in Catholica Religione euitanda, & per confessionem expianda norunt, &c.

IV. Ostendendum, eos nullum habere solidum fidei suæ fundamentum; sed id quod maxime iactant (scripturæ prætextum) commune esse omnibus antiquis & nouis Sectarijs confugium, Lutheranis, Zuinglianis, Caluianis, &c. ex dictis supra q. 5. dub. 3.

V. In promptu habenda, tum communissima illa, tum etiam specialia aduersus hæreticos fidei Catholicæ motiua, superius q. 2. dub. 4. & q. 3. dub. 4. explicata, quæ ad captum vniuersiuique prudenter accommodanda erunt. Quanam autem ratione in disputatione cum hæreticis melior sit conditio Catholicorum, velut possidentium, ex Tertulliano lib. de præscript. cap. 37. cum Bellarmino lib. 4. de Ecclesia cap. 8. alibi declaratum est, in Exam. Hunn Relat. de Colloq. Ratisp. cap. 2. Atque hæc de fide satis.

FINIS DISPUTATIONIS PRIMÆ.

INDEX DISPUTATIONIS II.

DE SPE ET CHARITATE.

Quæstio I. De virtute Spei.

Dubium I. De natura & actibus spei.

II. De subiecto spei tam proximo quam remoto.

III. De dono timoris; speciatim quid, quod duplex, & in quo subiecto sit timor, & qua eiusdem ad cæteras virtutes comparatio.

IV. De vitijs spei oppositis, speciatim de desperatione & præsumptione, itemque de affirmatiuis præceptis ad spem & timorem pertinentibus.

Quæstio II. De Charitate secundum se; eiusque subiecto tam proximo quam remoto; itemque de causa efficiente, augmento, diminutione & corruptione eiusdem.

Dubium I. An & qualis virtus sit charitas, an sit vera amicitia inter Deum & hominem; an sit vna virtus eademque perfectissima omnium ac forma virtutum.

II. An præter charitatem virtutem Theologicam datur alij habitus amoris amicitie erga Deum vel proximum.

III. De subiecto charitatis tam proximo quam remoto; speciatim an eiusdem speciei & intensio sit in via & in patria.

IV. De productione & augmento charitatis, an à solo Deo producatur, quomodo item & quantum charitas augeri seu intendi possit.

V. Vtrum quolibet actu charitatis, charitas in hac vita augetur & quomodo.

VI. An & quomodo charitas possit diminui, & amitti seu corrumpi.

Quæstio III. De obiecto, & ordine, Charitatis.

Dubium I. Quot, & quanam sint obiecta materialia Charitatis; speciatim quomodo diligendi sint inimici, seu ad quidnam obliget præceptum de diligendis inimicis.

II. An, & qualis in charitate sit ordo; speciatim qua ratione DEVS diligendus sit super omnia.

III. In quo consistat amor Dei super omnia; quidue ad eum requiratur.

IV. An, & qua ratione quoad bona spiritualia nos ipsos potius, quam proximum amare debeamus: contra vero plus proximum quoad bona seu temporalia, seu spiritualia, quam nos ipsos, quoad bona temporalia.

V. An & quis in ipsis proximis diligendus ordo seruandus sit.

Quæstio